

HETI JELENTÉS – 36/52

DEBRECENI
EGYETEM

Együtműködésben a Debreceni Egyetem
Gazdaságtudományi Kar
Geopolitikai Kutatóközpontjával

Trump káoszba taszíthatja a globális csomagkézbesítést – [Teljes cikk](#)

Az USA augusztus 29-től eltörölte a 800 dollár alatti csomagok vámmentességét (de minimis), és minden kis értékű küldeményre teljes vám-, adó- és elektronikus vámeljárási kötelezettséget írt elő. Ami eddig csak Kínára és Hongkongra vonatkozott, mostantól globális, és a nemzetközi e-kereskedelmet, a postai és futárszektort egyaránt újralibrálja. A cél az olcsó, közvetlen fogyasztói import visszaszorítása. Ebből eddig főként a kínai platformok (Shein, Temu) profitáltak, mivel üzleti modelljük a nagy mennyiségű, de egyenként kis értékű csomagok vámmentes, közvetlen szállítására épült, amivel rendkívül versenyképesek voltak. Az új szabályozás terhe azonban aránytalanul sújtják a kisebb cégeket és a nemzeti postákat, amelyek nincsenek felkészülve a nagyobb adminisztrációra. Több szolgáltató (pl. La Poste, Korea Post, Singapore Post, Australia Post) ideiglenesen felfüggesztette az USA-hoz kötődő csomagfelvételt; a nagy expressz-szolgáltatók szállítanak, de bonyolultabb ügyintézésrel és drágábban. Rövid távon hosszabb szállítási idő, magasabb végösszegek és gyakori fennakadások várhatók, míg középtávon a piaci alkalmazkodás (amerikai raktározás, új díjstruktúrák, jobb tájékoztatás) enyhítheti a sokkot.

Új világrend születik keleten: az SCO-csúcs tanulságai – [Teljes cikk](#)

A Sanghaji Együttműködési Szervezet (SCO) tiencsini csúcstalálkozója a többpólusú világrend elméletét kézzelfogható valósággá formálta, ahol a globális dél országai Kína és Oroszország vezetésével már nemcsak bíralták, hanem egy intézményesített alternatívát is kínáltak a Nyugattal szemben. A „főépítész” szerepét betöltő Kína egy „igazságosabb” világrend vízióját vázolta fel, amelyet konkrét gazdasági és technológiai ajánlatokkal, például egy új fejlesztési bank tervével és a mesterséges intelligenciára épülő együttműködésekkel támasztott alá. Eközben Vlagyimir Putyin a nyugati elszigetelési kísérletek cáfolatára és ukrajnai narratívájának megerősítésére használta a platformot, míg Narendra Modi India stratégiai autonómiáját demonstrálta, ügyesen egyensúlyozva a Pekinggel való enyhülés és a Moszkvával fenntartott szoros kapcsolatok között. A csúcson elfogadott tiencsini nyilatkozat és a 2035-ig szóló fejlesztési terv formalizálta az elmélyülő együttműködést, intézményi keretet adva egy Nyugat-alternatív blokk építésének.

A túlkínálat illúziója: a palaolaj-forradalom vége és az OPEC+ megerősödése – [Teljes cikk](#)

Az amerikai palaolaj-termelés lendülete a 2024 végi csúcs után megtört, és a szektor kritikus fordulóponthoz érkezett. Míg korábban a technológiai újítások képesek voltak ellensúlyozni a növekvő költségeket, mára a fúrási és kitermelési díjak emelkedése felülmúlja a hatékonyságnak köszönhető nyereségeket. Bár a piacot jelenleg az OPEC+ által mesterségesen generált túlkínálat árasztja el, ami alacsonyan tartja az árakat, ez a helyzet félrevezető. A valós probléma a dráguló kitermelés és az iparág termelékenységének drámai lassulása – utóbbi 2024-ben 14 éves mélypontra esett. Emiatt a legtöbb szakértő arra számít, hogy az amerikai termelés visszaesése miatt a jelenlegi bőség hamarosan véget ér, és a szűkülő kínálat a közeljövőben ismét magasabb olajárakat eredményez. Az amerikai palaolaj-kitermelés lendületvesztésének következménye, hogy a globális olajpiac feletti irányítás visszaszáll a szaúdi és orosz vezetésű OPEC+-kartell kezébe, amely visszanyeri domináns ármeghatározó szerepét.

Egyetlen ábrán a szankcionált orosz autópiac – [Teljes cikk](#)

Az ukrajnai háború nyomán a nyugati autógyártók kivonultak Oroszországból, aminek következtében jármű- és alkatrészhiány alakult ki. Ezt a rést a kínai cégek használták ki, amelyek az elmúlt években gyakorlatilag elárasztották a piacot, és mára meghatározó részesedést szereztek. Bár a kínai márkák uralják a legtöbb szegmenst, az orosz vásárlók körében továbbra is a helyben gyártott, megfizethető és széles körben elérhető Lada maradt a legnépszerűbb.

A piacszabályozás új fegyvere: Amerika átformálja a világkereskedelmet – [Teljes cikk](#)

Az észak-amerikai kereskedelmi egyezmény (USMCA) egykor még rutinellenőrzésnek szánt, 2026-ra ütemezett felülvizsgálata mára egy magas téttel bíró geopolitikai pókerjátzmává alakult, amelyben az Egyesült Államok a vámok emelésén túl az egyezmény technikai záradékait is fegyverként veheti be. Washington a szigorodó eredetszabályokat és a munkaügyi gyorsregálási mechanizmust (RRM) kifinomult iparpolitikai eszközként használja, hogy rákényszerítse partnereit egy Amerika-központú gazdasági rendre. Ennek a stratégiának a célkeresztjében Kína áll, hiszen a mechanizmusok célja a kínai tőke és beszállítói láncok kiszorítása Mexikóból, megakadályozva, hogy Peking az USMCA-t kikapuként használja az amerikai piac elérésére. A nyomásgyakorlás legfőbb eszköze a megállapodás jövőjének tudatos bizonytalanságban tartása az évenkénti felülvizsgálat lehetőségének belengetésével. Ez a tartós befektetői kockázatot kihasználva kényszerít ki folyamatos engedményeket Kanadától és Mexikótól. A modell egy olyan új globális korszakot vetít előre, ahol a szabályalapú kereskedelmet felváltja a nyers erőpolitika.

Így árulta el és ki Brüsszel az Európai Uniót [vélemény] – [Teljes cikk](#)

Sabine Weyand, az Európai Bizottság kereskedelemért és gazdasági biztonságért felelős főigazgatója elismerte, hogy az EU nem folytatott érdemi tárgyalásokat az USA-val a vámokról. Valójában gazdasági engedményeket tett Trump elnök irányába biztonságpolitikai garanciák reményében. Mint mondta, gazdaságilag nem a legtokéletesebb megoldás született, inkább beszélhetünk egy stratégiai kompromisszumról. Az Európai Bizottság tudatosan vállalta a számára kedvezőtlen gazdasági feltételeket, mivel egy európai ellenvámcsomag eszkalációt idézne elő. A háborús helyzet és az Egyesült Államoktól való biztonsági függőség olyan nyomásként jelentkezett, amelynek a következményeit a tagállamok nem vállalták volna az EU biztonságának veszélyeztetése árán. A kereskedelem és a biztonságpolitika ilyen mértékű összefonódása azt jelenti, hogy a második világháború utáni gazdasági rend már halott, a közös érdekek helyét pedig a stratégiai szükségletek veszik át.

Brutális hatása van Trump büntetővámjának – [Teljes cikk](#)

India az olcsó orosz olajimporttal az ukrajnai háború óta a becslések szerint több mint 17 milliárd dollárt spórolt meg. Donald Trump elnök válaszul az Indiából érkező áruk közel 55 százalékát érintő, akár 50 százalékos vámot vezetett be, mivel Újdelhi nem szakított az orosz olajimporttal. A magyarázat mögött egy másik ok is rejlik: Modi elnök nem hajlandó kiszolgáltatni India mezőgazdasági piacát az Egyesült Államoknak, és továbbra is zárva tartja azt az amerikai agrár- és tejipari export előtt. Az intézkedés azonban drámaian visszavetheti India exportját az USA felé – ez akár 40 százalékkal, azaz 37 milliárd dollárral csökkenhet egyetlen pénzügyi év alatt –, ami több ezer munkahelyet veszélyeztet, jelentős politikai nyomást helyezve Modi kormányára.

Három év alatt a negyedik francia kormány bukhat meg – [Teljes cikk](#)

Franciaországban újabb belpolitikai válság alakult ki, miután François Bayrou miniszterelnök bizalmi szavazást kezdeményezett, amely jó eséllyel a kisebbségi kormánya bukásához vezet. A kabinet eddig a Nemzeti Tömörülés és a szocialisták tartózkodásának köszönhetően maradhatott hivatalban, ám most már egyikük sem hajlandó támogatni. Ha a kormány megbukik, Emmanuel Macronnak három választása lesz: új miniszterelnököt nevezhet ki, feloszlathatja a parlamentet és előrehozott választásokat írhat ki, vagy lemondhat. Az ismételt kormányalakítás kockázatos, mivel a Nemzetgyűlés három, közel azonos erősségű tömbre szakadt, ezzel tartós patthelyzetet eredményezve. Macron dönthet a jobbra vagy a balra nyitás mellett is, de ez jelentős engedményeket igényelne. Az előre hozott választások kiírása szintén kockázatos: Macron épp ezzel a lépéssel idézte elő a jelenlegi patthelyzetet. A lemondása ugyan felmerült a közbeszédben, de a francia politikai hagyományok szerint erre minimális az esély. Bármelyik forgatókönyv valósul meg, az erodálja az elnök mozgásterét és politikai örökségét.

Kanada Európával barátkozik, hogy felejtse vámfájdalmait – [Teljes cikk](#)

Kanada a bizonytalan amerikai vámpolitika árnyékában igyekszik mélyíteni a kapcsolatait Európával kereskedelmének diverzifikálása érdekében. E célokkal összhangban Mark Carney kanadai miniszterelnök Németországba, Lengyelországba és Lettországba is ellátogatott. A berlini találkozó után a két ország közös nyilatkozatot adott ki a kritikus ásványi anyagok stratégiai jelentőségéről – a védelmi alkalmazások, az energiaátmenet, a tiszta technológiák és a fejlett feldolgozóipar vonatkozásában –, illetve az ezeken a területeken való együttműködésről. Lengyelországban Carney és Donald Tusk az energia és a biztonság területén megerősítették a stratégiai partnerséget, a kanadai elnök pedig hangsúlyozta Lengyelország kulcsszerepét Ukrajna támogatásában. Lettországban Carney bejelentette, hogy 2029-ig meghosszabbítja a kanadai NATO-missziót, növelve a kanadai kontingens létszámát. Kanada eközben a Mercosurral is erősíteni kívánja a kereskedelmi kapcsolatait: szeptemberben Torontóban ül asztalhoz a brazil és a kanadai kereskedelmi küldöttség.

Kína felzárkózása és az Nvidia dominanciája – [Teljes cikk](#)

A Washington által indított chipháborúra Kína egy teljes nemzetet mozgósító iparstratégiával válaszolt: a kínai Huawei és a bérnyártó SMIC a hazai chipgyártó kapacitás megháromszorozását célozza, miközben a nyers erő helyett az FP8 adatformátumhoz hasonló hatékonyságnövelő megoldásokkal igyekeznek kompenzálni a hardveres lemaradást. Kína erőfeszítései ellenére az amerikai Nvidia globális dominanciája megmaradt, ami nem annyira hardveres fölényének, hanem a szinte megkerülhetetlen CUDA szoftveres ökoszisztémájának köszönhető, amely egyelőre stratégiai erődiként teszi versenyképtelenné a kínai alternatívákat. Mindez pragmatikus stratégiára kényszerítette a kínai techóriásokat: a kritikus, számításigényes modelltréninghez továbbra is az Nvidia korlátozott teljesítményű, Kínának szánt chipjeit vásárolják, miközben a kész modellek tömeges, költségérzékeny üzemeltetését egyre nagyobb arányban helyezik át a hazai hardverekre. A chipháború következménye egy technológiailag kettészakadt világrend kiépülése, ahol egy amerikai vezetésű, csúcstechnológiára épülő és egy párhuzamos, a költséghatékonyságot előtérbe helyező kínai ökoszisztéma jön létre, egyre inkább inkompatibilis szabványokkal.

Elkezdődött az európai „megaláztatás évszázada”? – [Teljes cikk](#)

Az új EU–USA kereskedelmi megállapodás Európa gyengülését tükrözi, mivel Brüsszel jelentős engedményeket tett a saját stratégiai céljai rovására – mégpedig ellenszolgáltatás nélkül. A mai Európa történelmi párhuzamba hozható Kína „megaláztatás évszázadával”, amely megmutatja, hogy a bürokratikus merevség és az innováció elutasítása hogyan vezetett Kína leigázásához, és most hasonló veszély fenyegeti Európát a menedzserizmus és a túlszabályozás miatt. Az EU gazdasági versenyképessége csökken, a csúcstechnológiai versenyben lemarad. Külső gazdasági-katonai függősége és diplomáciai elszigetelődése tovább rontja a helyzetet, de a demokratikus intézmények még kínálnak pragmatikus és innovatív reformlehetőségeket.

Trump még nem végzett Európával – [Teljes cikk](#)

A Trump-kormányzat azt fontolgatja, hogy szankciókat, például vízumkorlátozásokat vezet be azon EU-s vagy tagállami tisztségviselők ellen, akik részt vesznek az EU digitális szolgáltatásokról rendelkező törvényének (Digital Services Act, DSA) végrehajtásában. Indoklása szerint e jogszabály rontja az amerikai techcégek versenyképességét. A vita háttérében azonban egy mélyebb ok húzódik meg: az Európai Uniónak nincsenek saját, globális szinten is versenyképes technológiai platformszolgáltatói. Mivel az EU nem tud saját óriásokkal versenyezni, a szabályozást használja eszközként, hogy hatalmat gyakoroljon a piacon működő külföldi (főként amerikai) szereplők felett. A Trump-adminisztráció élesen bírálja a törvényt, cenzúrának és a szólásszabadság korlátozásának minősítve azt, sőt az elnök már bosszúvámokkal és egyéb intézkedésekkel fenyegeti azokat a tagországokat, amelyek digitális adókat vagy hasonló szabályozásokat vezettek be. Az amerikai külügyminisztérium aggasztónak ítéli a cenzúrát, míg az EU szerint a DSA éppen az illegális tartalom visszaszorítására és a szólásszabadság biztosítására irányul.

Ősszel eldől a Boszniai Szerb Köztársaság elnökének a sorsa – [Teljes cikk](#)

A Boszniai Szerb Köztársaság parlamentje október 25-ére népszavazást írt ki a Milorad Dodik elnök mandátumának megszüntetéséről szóló bírósági és választási bizottsági döntések elutasításáról. Bár a referendum jogilag nem kötelező érvényű, politikai fegyverként szolgálhat Dodik számára, hogy erősítsék bázisukat és nyomást gyakoroljanak Sarajevóra. Az eredmény várhatóan a döntések elutasítása lesz, ami fokozhatja az etnikai feszültségeket és gyengítheti a Daytoni békerendszert. November 23-án előre hozott elnökválasztást is tartának az ország-részben, ám annak legitimitását akadályozhatja a népszavazás eredménye.

Biztonságpolitika

2

Zelenszkij: Kína és Magyarország reakcióját várom – [Teljes cikk](#)

Egy Kijevet ért orosz rakétatámadásban megrongálódott az EU diplomáciai képviselője, és 12 civil, köztük három gyermek vesztette életét. Bár uniós alkalmazottak nem sérültek meg, az eset komoly politikai visszhangot keltett. Az EU kijelentette, hogy a személyzete továbbra is Kijevben marad, ugyanakkor a történetek tovább nehezítik a Moszkvával való párbeszédet. A támadás napján az EU védelmi miniszterei Koppenhágában Ukrajna támogatásáról és Oroszország elleni új szankciókról tárgyaltak. Kaja Kallas szerint Moszkva tudatosan eskalálná a konfliktust. Zelenszkij új szankciókat követelt, valamint jelezte, hogy várja Kína és Magyarország elítélő reakcióját. Az Európai Bizottság egyébként támogatja a tizenkilencedik szankciós csomagot is.

Ukrajna lemondhat a Starlink-terminálokról? – [Teljes cikk](#)

Karol Nawrocki lengyel elnök megvétózta a 25 ezer Starlink-terminál további finanszírozását és az ukrán menekültek segélyezésének folytatásáról szóló törvényjavaslatot – helyette saját tervezetet fog benyújtani, amelyben szigorít az ukrán menekülteknek járó segélyek feltételein. A vétó a teljes ukrán kritikus infrastruktúrát és a kormányzati kommunikációt is fenyegeti. Lengyelország a háború kezdete óta közel 1,4 milliárd dollár értékű segélyt folyósított Kijev számára – ezzel Ukrajna 11. legnagyobb támogatója lett. Ennek keretében körülbelül 29 500 Starlink-terminált biztosítottak – a legtöbbit a partnerek közül. A menekülttámogatás részeként egyebek mellett 800 zloty (körülbelül 73 ezer forintot) fizettek minden gyermek után az ukrán családoknak. Nawrocki ezt a dolgozó szülők körére korlátozná, a lengyel állampolgárság megszerzésének az idejét pedig a jelenlegi 3-ról 10 évre emelné. Lengyelországban közel 1 millió regisztrált ukrán menekült tartózkodik, de a státuszra várakozókkal és a nem regisztráltakkal együtt a számuk ennél jóval több lehet. A vétó rámutat a lengyel elnök és a kormány között húzódó politikai törésvonalra, és arra, hogy a Varsó nagylelkű támogatása rövidesen mérséklődhet.

NATO-csapatok Ukrajnában? Szó sem lehet róla – [Teljes cikk](#)

A Kreml elutasította az Ukrajna biztonsági garanciáira vonatkozó európai javaslatokat, mondván, azok a NATO katonai jelenlétéhez vezetnének Ukrajnában – amit Moszkva a háborúval akadályozni próbált. A békefolyamat kulcskérdése marad Ukrajna biztonsági garanciarendszere, ám a felek teljesen eltérően képzelik el annak formáját: míg Európa katonai védőernyőt kínálna Kijevnek, Oroszország szerint a biztonság egyik garanciája maga Moszkva kell, hogy legyen – amit viszont Ukrajna egyértelműen elutasít.

„Nem akartam Zelenszkijt megalázni, de hasznos volt a botrány” – [Teljes cikk](#)

J. D. Vance amerikai alelnök egy USA Today-interjúban visszatért a február 28-i hírhedt Ovális Iroda-i botrányhoz, amikor Donald Trump és Volodimir Zelenszkij ukrán elnök nyilvánosan öszszekapott az amerikai segélyek kapcsán. Vance szerint bár nem akarták, hogy a konfliktus élő adásban történjen, a szóváltás „hasznos” volt, mert rámutatott a Washington és Kijev közötti feszültségekre. Az alelnök kemény kritikával illette Joe Biden korábbi adminisztrációját, miszerint ők terv nélkül öntötték a pénzt Ukrajnába, ugyanakkor hangsúlyozta, hogy a céljuk továbbra is a béke, amit egy kompromisszumos „földcsere” segítségével képzelnek el.

Az USA iraki csapatai átcsoportosításával erősítené közel-keleti pozícióit – [Teljes cikk](#)

Washington az Al-Aszad és a Victoria bázisról Erbilbe, valamint részben Jordániába és Kuvaitba helyezi át erőit, hogy csökkentse a katonák sebezhetőségét az iráni támogatású milíciák támadásaival szemben, enyhítse az iraki belpolitikai nyomást, ugyanakkor fenntartsa katonai befolyását és műveleti rugalmasságát. Erbil biztonságosabb, szövetségesi közeg, stratégiai elhelyezkedése pedig lehetővé teszi Irak, Szíria és Irán megfigyelését. A lépés emellett mélyíti a szövetséget a Kurd Regionális Kormányval, és – mivel Washington a térséget a saját érdekszférájának tekinti – egyúttal visszatartó erővel bír a kurd területeket célzó török katonai műveletekkel szemben. Regionális szinten az átrendeződés gyorsabb amerikai reakciót tesz lehetővé válsághelyzetekben, amellyel igyekszik elrettenteni a riválisokat (Irán, Oroszország, Törökország) befolyásuk növelésétől, egyúttal védve az európai érdekeket is (energiabiztonság, kereskedelem, migráció).

Óriási vízhiánnyal küzd Bulgária – [Teljes cikk](#)

Bulgária vízválsága figyelmeztetés Európának – az országban a klímaváltozás és az elavult infrastruktúra súlyosbítja a vízhiányt. Az elavult vízvezetékrendszer amellet, hogy egészségügyi kockázatot jelent, a szivárgások miatt 60 százalékos vízvesztést okoz, ami a legmagasabb arány az EU-ban. Környezetvédelmi szervezetek szerint nyáron akár a lakosság 8 százalékát is érintheti a vízhiány, mivel az ország harmadát aszályok sújtják, a tározók töltöttsége pedig mindössze 20-50 százalékos. Az idén 260 ezer embert érintett a vízkorlátozás, ami a mezőgazdaságot, az exportot, ezáltal a GDP-t is veszélyezteti. A korrupció és a bürokrácia akadályozza a bolgár vízrendszer korszerűsítését, amelynek a felújításához 18 milliárd euróra lenne szükség, de az EU csak 2 milliárddal támogatta ezt. A válság elnéptelenedő falvakat és gazdasági migrációt okoz, főleg Szófián kívül. A bolgár helyzet egy európai vízstratégia mielőbbi megalkotását sürgeti, már csak azért is, mert ez a válság gazdasági és közegészségügyi kockázatokat hordoz, más országokat is fenyegetve.

Lazíthat-e az EU a 2035-ös elektromos autós szigoron? – [Teljes cikk](#)

Az ACEA (Európai Autógyártók Szövetsége) és a CLEPA (Európai Autóipari Beszállítók Szövetsége) szeptember 12-én stratégiai megbeszélést tart Ursula von der Leyennel a belső égésű motorok 2035-től tervezett betiltásáról. A két és fél éve elfogadott Fit for 55 csomag szerint minden új autónak zéró kibocsátásúnak kellene lennie, de a gyártók a rugalmasabb megoldásokért, például plug-in hibridek (PHEV) fenntartásáért lobbiznak. Egyelőre csak egy körülményes „kiskapu” van, a tisztán zöld szintetikus üzemanyagok, amelyek lehetővé teszik a belső égésű motorok részleges túlélését 2035 után. Az ipar szerint túl gyorsan kényszerítik őket az elektromos átállásra, miközben az EV-k piaci részesedése alacsony (személyautóknál 15, kisteherautóknál 9 százalék). Az ACEA és a CLEPA hangsúlyozta, hogy Európa versenyképességét veszélyezteti a gyors átállás, különösen a magas energiaárak, az energia- és töltőhálózat hiányosságai, valamint az Ázsiától való akkumulátorfüggés miatt.

Rekordméretű erdőtüzek: gazdasági következmények – [Teljes cikk](#)

Az Európai Unióban 2025 augusztus végéig több mint 1 millió hektárnyi terület égett le, ebből Spanyolországban 400 ezer, Portugáliában 270 ezer – ami hatszorosa, illetve ötszöröse a 2006–2024 közötti átlagnak. A Copernicus EFFIS adatai szerint a tüzek kétharmada e két országot érinti, különösen Észak-Portugália és Galícia turisztikai régióit. A Camino de Santiago és a Picos de Europa Nemzeti Park közvetlen érintettsége több mint 100 ezer látogató terveit veszélyeztette a nyári szezonban. A közlekedés és a kiskereskedelem is érzékenyen reagál. A faanyag- és biomassza-veszteségek szintén súlyosak: az EU bioenergia-céljait veszélyeztetik, a mezőgazdasági kiesések pedig inflációt okozhatnak az élelmiszerpiacon. A légszennyezés egészségügyi kiadásokat generál: korábbi tapasztalatok szerint az ilyen események a GDP 0,1-0,2 százalékát is felemésztetik. A tüzek kétharmada két hét alatt pusztított, gyors gazdasági sokkot okozva, amelyhez uniós helyreállítási alapokra is szükség lehet. Hosszabb távon a gyakrabban ismétlődő tüzek az EU Green Deal keretében milliárdos költségvetési átcsoportosítást kényszeríthetnek ki, különösen a déli régiók felzárkóztatási alapjainak rovására.

Elon Musk visszavonul – [Teljes cikk](#)

Elon Musk hónapokig lebegtette egy új politikai tömörülés, az Amerika Párt létrehozását, amely a félidős választásokon és hosszabb távon is kihívást jelenthetett volna a kétpártrendszernek. Az utóbbi hetekben azonban világossá vált, hogy a milliárdos inkább a kapcsolatépítésre koncentrál J. D. Vance alelnökkel, akit a Make American Great Again (MAGA)-mozgalom lehetséges örökösének tartanak. Bár hivatalosan nem vetette el a pártalapítás ötletét, jelenleg inkább arra készül, hogy pénzügyi erejével Vance-et segítse a 2028-as elnökválasztásra készülve. A háttérben Musk és Trump viszonya is stabilizálódni látszik: a közösségi médiás csörték elcsendesedtek, a SpaceX szerződésai pedig a kormányzat támogatását élvezik. Mindez a republikánusok győzelmét segítheti a közelgő félidős választások előtt, hiszen egy harmadik párt elindítása inkább gyengítette volna az esélyeiket.

Mesterséges intelligencia: ígéret vs. valóság – [Teljes cikk](#)

Tombol a mesterséges intelligencia (MI) körüli eufória: az MI-startupok az év első felében 44 milliárd dollár tőkét vontak be, és ez a Goldman Sachs szerint 2025 végéig 200 milliárdra nőhet. Ám az MIT friss tanulmányának a megállapításai szerint a generatív MI-projektek 95 százaléka csúfosan elbukik, csak 5 százalékuk hoz érdemi bevételt. A várt termelékenységi ugrás így elmarad: az MI az irodai feladatok csupán 30, az „autonóm” MI-ügynökök pedig a munkák 24 százalékát tudják elvégezni. Daron Acemoğlu, az MIT közgazdásza szerint az MI 10 év alatt alig 0,7 százalékos termelékenységnövekedést hoz az USA-ban. A hype-ot az is csökkenti, hogy a cégek 62 százaléka szerint a technológia túl van lihegve. A svéd Klarna példája ezt jól mutatja: hiába rúgtak ki 700 embert az ügyfélszolgálat automatizálása miatt, később toborozniuk kellett, mert az MI csődöt mondott a komplex feladatokban. Az is problémát jelent, hogy a nagy nyelvi modellek az emberi helyett MI-tartalmakat favorizálnak. A „verifikációs adó” tovább rontja a képet, vagyis amikor az MI tévedéseinek az ellenőrzése felemészti a hatékonysági előnyöket. A tét óriási – a technológia gazdasági hatása 2030-ra 6 ezermilliárd dolláros lehet –, de ha nem váltja be a hozzá fűzött reményeket, a Szilícium-völgy lufija kipukkanhat.

A fiatalok állásait fenyegeti leginkább az MI – [Teljes cikk](#)

Egy friss Stanford-kutatás rávilágít, hogy a generatív mesterséges intelligencia leginkább a 22–25 éves pályakezdők elhelyezkedési esélyeit rontja az olyan, automatizációnak erősen kitett szakmákban, mint a szoftverfejlesztés vagy az ügyfélszolgálat, ahol 2022 vége óta 13 százalékos visszaesés tapasztalható a felvételükben, miközben a 26 év felettiekre vagy az alacsony kitettségű területekre (pl. ápolás) ez a hatás nem jellemző. A kutatás szerint a kulcs az MI alkalmazásának módjában rejlik: az automatizáló technológiák, amelyek rutinfeladatokat vesznek át, valóban csökkentik a pályakezdők iránti keresletet, míg a kreatív munkát támogató, kiegészítő (augmentáló) megoldások javíthatják a kilátásaikat. A jelenség, amely a ChatGPT megjelenésével vált szembeütővé, elsősorban a felvételek számában és nem a bérekben mutatkozik meg. A tanulmány emellett azt is megállapította, hogy az alacsonyabb képzettségű munkakörökben a negatív hatás egészen 40 éves korig kimutatható, ami arra utal, hogy ebben a szegmensben a többéves tapasztalat védelmet nyújthat az automatizációval szemben.

Rakéta módjára lóhat ki az űripar Trump új rendelete nyomán – [Teljes cikk](#)

Trump elnök nemrég egy olyan végrehajtási rendeletet adott ki, amely a kereskedelmi űrágazat versenyképességének a növelésére irányul. Ebben három fő célt fogalmaz meg: egyszerűsíteni vagy eltörölni az űrrepülésekhez kapcsolódó szabályozásokat, felgyorsítani az űrrepülési engedélyek jóváhagyását és csökkenteni a párhuzamos szabályozásokat az űrkikötők fejlesztésében. Különösen kedvező ez a SpaceX Starship kísérletei szempontjából, mivel lehetővé teszi a gyakoribb rakétateszteléseket. A rendelet elősegítheti az űrrepülések számának növelését, munkahelyeket teremthet és javíthatja az amerikai űrszolgáltatók versenyképességét, azonban az említett környezetvédelmi aggályok jogi vitákat válthatnak ki, amelyek lassíthatják vagy akadályozhatják a fejlesztéseket.

A brit kétpártrendszer válsága: Munkáspárt 20, Reform UK 35 százalék – [Teljes cikk](#)

Az Egyesült Királyságban a legfrissebb közvélemény-kutatás szerint Nigel Farage Reform UK pártja 35 százalékon áll, míg a Munkáspárt mindössze 20, a konzervatívok pedig 17 százalékon. Ez a Reform eddigi legjobb eredménye, amely nagyrészt a bevándorlással kapcsolatos kemény üzeneteinek és az elégedetlen konzervatív szavazók becsatornázásának köszönhető – ezt más felmérések is megerősítik. A választók 34 százaléka szerint a Reform a legalkalmasabb a migráció kezelésére, miközben a Munkáspárt és a toryk hitelessége ezen a téren összeomlott. Farage személyes népszerűsége is emelkedett, míg Keir Starmer miniszterelnök támogatottsága történelmi mélypontra esett. A közvélemény nem lát érdemi különbséget a jelenlegi munkáspárti kormány és az előző konzervatív kabinet között: a frusztráció és a sorozatos politikai kudarcok szintén a Reformot erősítik. A mostani számok azt mutatják, hogy a hagyományos kétpártrendszer súlyos válságban van, így egy évszázados struktúra van átrendeződőben.

Hazai helyzetjelentés

5

Regionális együttműködés erősíti Magyarország versenyképességét – [Teljes cikk](#)

Nyolc közép- és kelet-európai ország, köztük Magyarország egyetértési nyilatkozatot írt alá Zág-rábban a regionális tőkepiaci infrastruktúra közös fejlesztéséről. A kezdeményezés célja, hogy a banki hitelektől való függőség csökkentésével és a piaci likviditás növelésével több finanszírozási forrást biztosítson a gazdaságok, különösen a kis- és középvállalkozások számára.

Intézkedések a magyar munkahelyek és vállalkozások védelmében – [Teljes cikk](#)

A kormány ipar- és munkahelyvédelmi akciótervet indít, amelynek célja a hazai ipar és a munkahelyek megőrzése. 2010 óta mintegy egymillióval nőtt a foglalkoztatottak száma, a bérek pedig jelentősen emelkedtek.

Elkötelezett a kormány a hazai feldolgozóüzemek támogatása mellett – [Teljes cikk](#)

Újabb támogatói döntések születtek az élelmiszeriparban: a feldolgozóüzemek komplex fejlesztését célzó pályázat által 114 beruházás csaknem 200 milliárd forint forrásban részesül. Továbbá a kedvező pályázati döntéseknek köszönhetően számos kisüzem korszerűsíthet és fejleszthet – közölte Nagy István agrárminiszter.

ÜZENET KÍNÁBÓL: A MULTIPOLÁRIS VILÁG ELKEZDŐDIK

A Sanghaji Együttműködési Szervezet idei csúcstalálkozója világossá tette, hogy a multipoláris világrend nem egy jövőbeli koncepció, hanem a jelenben formálódó realitás, amelyben India a Nyugattól való távolodással és keleti kapcsolatai erősítésével kulcsszereplővé válhat. A helyzet nyertesei a befolyását növelő Kína és a közvetítő-energiaszállító Oroszország lett, miközben az SCO egy új fejlesztési bank, valamint közös MI-fejlesztési és energiastratégiai tervével kezdte el intézményesíteni a nyugati alternatívát jelentő tömböt.

Az „ellenségem ellensége”

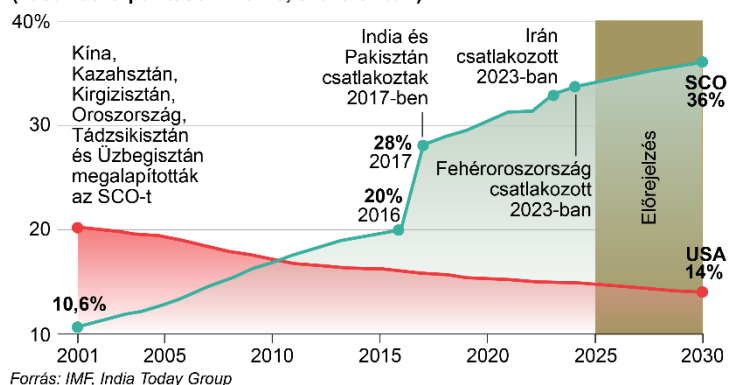
Kiemelt figyelem övezte a Sanghaji Együttműködési Szervezet (SCO) idei csúcstalálkozóját. Donald Trump ceruza helyett radírral a kezében rajzolja át a geopolitikai térképet, ad hoc jellegűnek tűnő büntetései kereskedelmi és biztonságpolitikai eszközök képében csapnak le, függetlenül attól, hogy az így megtámadott ország egyébként szövetséges vagy stratégiai ellenfél-e. **Az utóbbi hetek legnagyobb áldozata a Washingtonnal eddig kiváló kapcsolatot ápoló India lett, amely 25 + 25 százalékos vámot kapott Trumptól a termékei nagy részére** – a büntetőtétel második felét a jelentős oroszországi olajimport miatt. Utóbbin Újdelhi a becslések szerint 13–17 milliárd dollár nettó előnyre tett szert (olcsóbb orosz olaj + a finomított termékek export-arbitrázsza). Trump természetesen soha nem rótt volna ki ekkora vámot az orosz olaj miatt: valójában **így akarja rákényszeríteni Modi miniszterelnököt, hogy nyissa meg az indiai mezőgazdasági piacot az amerikai termékek előtt**. India erre nem hajlandó (célja a hazai gazdák maximális védelme), a vámok miatt azonban a két ország közötti kapcsolat hirtelen igen fagyossá vált. Nem véletlen, hogy **az SCO főszereplője India lett**, amelyet jobbról és balról a másik két nagy, Oroszország és Kína igyekezett támogatni az Egyesült Államoktól távolodó úton. Peking és Újdelhi között a kapcsolatok a 2020-as, halálos áldozatokat követelő határkonfliktus után romlottak meg, de az elmúlt időszakban (különösen Trump második ciklusának kezdete óta) igyekeztek csökkenteni a feszültséget. Modi jelenléte ellenére a két ország között számos területen továbbra is lesznek viták, ám a legfontosabban, a geopolitikai sebezhetőség kérdésében egyet fognak érteni.

A sárkány, a medve és az elefánt klubja

A Kínát, Oroszországot és Indiát is magában foglaló, több mint tíztagú eurázsiai platform a világ legnagyobb biztonsági, politikai és gazdasági regionális szervezete, a geopolitikai súlya pedig immár olyan tényező, amelyet a Nyugat aggódva figyel (1. ábra). A három óriásállam közül (különösen az ukrajnai háború óta) Kína dominál leginkább, így a szerepe különösen felértékelődött a mostani csúcson: a kérdés nem volt más, mint hogy India és a szomszédja között megkezdődik-e a közeledés, amely a globális geopolitikai változások egyik meghatározó tényezőjévé válhat.

Ennek megfelelően a tiencsini csúcson az elsődleges téma Trump hibrid külpolitikájának veszélyei, valamint az arra adható válaszok voltak. India különösen nehéz helyzetben van: az USA stratégiai szövetségese, ugyanakkor az 50 százalékos kereskedelemgyilkos váموkkal Trump látványosan szakított az eddigi India-politikájával. Washington eddig mindent megtett, hogy Újdelhit ellensúlyként használja Kínával szemben Ázsiában, az pedig,

1. ábra: Az USA és az SCO részesedése a globális GDP-ből (vásárlóerő-paritáson mérve, százalékban)

MAKRONÓM HETI ELEMZÉS

2025. 09. 09. / 36. hét

hogy a két ország közötti viszony ennyire megromoljon, még az első Trump-ciklusban is elképzelhetetlen lett volna. A lépés azért is példátlan, mert míg más partnerek esetében (mint az EU vagy Japán) végül kompromisszum született, és 15 százalék körül rögzítették a tételeket, addig Washington széles termékkörben, kompromisszum nélkül sújtotta Indiát helyenként 50 százalékot is elérő vámokkal. Modi 2018 óta nem járt Kínában – **az, hogy most a Trump-vámok után azonnal bejelentette részvételét a csúcson, már előzetesen a kínai kapcsolatok javítására, sőt egy új [stratégiai partnerség kezdetére](#) utalt.** Ráadásul egy olyanra, amelynek az alapját egy rendkívül szilárd, „határok nélküli” orosz–kínai kapcsolat adja, ami a külső beavatkozási kísérletek és az ukrajnai háború ellenére szorosabbá vált. Így tehát újfent Kína lett a nevető harmadik, azzal pedig, hogy Oroszország után India is vele igyekszik elérni a diverzifikációs céljait, csak tovább erősíti pozícióját.

A világ legnagyobb tesztpályája

A csúcstalálkozó volt az első próbaútja a három óriás közös járművének. Ha India elég biztonságosnak találja, a globális rendben betöltött hangsúlyozottan semleges szerepe megváltozhat. A BRICS és az SCO ugyanis olyan multilaterális platform, amely a lassan sorvadó nyugati dominanciának további gyengítője lehet. **Jelen esetben a két szövetség erősödésének éppen India markáns geopolitikai elmozdulása lehet az indikátora. Ezt a törekvést támasztják alá a csúcson bejelentett [konkrét lépések is](#):** döntés született az [SCO Fejlesztési Bank](#) előkészítéséről, Kína pedig 2 milliárd jüan vissza nem térítendő támogatást és 10 milliárd jüanos hitelkeretet jelentett hozzá, amellyel a nemzeti valuták – különösen a jüan – használatát is ösztönöznék. Emellett egy [MI-együttműködési megállapodás](#) és egy központ terve is napirendre került, valamint jóváhagyták a 2030-ig szóló energia-együttműködési stratégia végrehajtási ütemtervét. Eközben, a csúcscsal párhuzamosan, Moszkva és Peking megállapodtak a vezetőkes orosz gáz Kínába irányuló exportja és a kapcsolódó tranzitkapacitások [érdemi bővítéséről](#): a már meglévő útvonalakon mintegy 17 százalékkal nő a szerződéses mennyiség, és ha a 2030-ra célzott Szibéria Erece–2 is megvalósul, a teljes kapacitás több mint 120 százalékkal bővíthet.

A kereskedelmi útvonalak szűkülése az USA felé nehéz, de nem megoldhatatlan helyzet elé állítja az országokat. **India mintegy 120 milliárd dolláros exportját az Egyesült Államok felé a többi piac nem tudná egyik napról a másikra átvenni, az SCO révén azonban nagyobb mozgástér nyílik a diverzifikációra:** a fórum tagállamai adják a Nemzetközi Észak–Dél Közlekedési Folyosó és az Egy övezet, egy út részét képező Kína–Közép-Ázsia–Nyugat-Ázsia útvonal gerincét, az SCO intézményi kerete (vámszabályok összehangolása, tranzit- és határbiztonsági együttműködés, Interbank Konzorcium/tervezett Fejlesztési Bank finanszírozása, nemzeti valutás elszámolások) pedig közvetlenül támogatja e kapcsolatok bővítését. Ami az energiadiverzifikációt illeti: India megteheti (és meg is teszi), hogy az energiakereskedelmi kapcsolatait (Trump fenyegetései ellenére) [még szorosabbra fűzi](#) Oroszországgal. Nem mellesleg az SCO gazdasági partnerségének komoly előnyei vannak: a tagok közötti kereskedelem két évtized alatt [közel százszorosára nőtt](#), a globális kereskedelemben való együttes részesedésük az alig több mint 5 százalékról pedig közel [17 százalékra emelkedett](#) – ugyanezen idő alatt az USA-é 13,4 százalékról 10 alá csökkent.

Kína, a megbízható

Ha Indiának a lehetőségek csúcstalálkozója volt a tiencsini, Kínára ez hatványozottan igaz. A megromlott Újdelhi–Washington-viszony kihatással lehet a Quadra, a Japán, Egyesült Államok, Ausztrália és India alkotta tömbre, amely épp Kína tengeri hatalmának ellensúlyozására jött létre. Trump segít [a szövetség gyengítésében](#): friss hírek szerint az elnök [lemondja részvételét](#) az Indiában rendezendő idei csúcstalálkozón. Ez erősítheti Újdelhi semlegességi törekvéseit, gyengítheti a nyugati törekvéseket Kína ellenében, amelynek megnő a mozgástere a területi vitákban. Kína maximálisan kihasználta a lehetőséget arra, hogy az SCO alapelveit (bizalom, egyenlőség, közös fejlődés) hangoztatva erősítse pozícióját és befolyását a multilaterális intézményekben. **A csúcstalálkozót Peking uralta: a világ legnagyobb, valamint a világ legnépesebb országának kapcsolatszilárdító**

szándékai lehetővé tették, hogy hiteles intézményi vezetőként pozicionálja magát, amely valószínű alternatívát kínál az USA-val és az annak vezetésével működő G7-tel szemben. Ahogyan Hszi Csin-ping António Guterres ENSZ-főtitkárnak mondta a csúcs előestéjén: Kína a stabilitás és a biztonság szilárd bástyája a globális kihívások közepette, amelyeket a multilateralizmus, a szolidaritás és az együttműködés segítségével lehet megfelelő módon kezelni. A kínai vezető éppen a megfelelő embernek beszélt erről: [kommunikációjának egyik alappillére](#), hogy az Egyesült Nemzetek Szervezetének a „tekintélyét újjáélessze, így az ismét a globális ügyek kezelésének központi platformjává váljon”. Mindez természetesen nem független attól a folyamattól, amelynek során Trump felvállaltan távolodik mindentől, ami multilaterális – beleértve az ENSZ-t is.

Moszkva a mérleg nyelve

És végül a függőség nagy nyertese és vesztese: Oroszország. A szankciók miatt Moszkvának Indiára legalább akkora szüksége van, mint Kínára. A Kreml számára nem létezik fontosabb, mint a fő bevételi forrás, az energiapiac bővítése, erre pedig Donald Trump vámjai és az SCO célkitűzései soha vissza nem térő alkalmat biztosítottak. **Újdelhinek a jelek szerint nincs szándékában elszakadni az orosz energiától, ez pedig megerősítheti az [SCO Energiaklubját](#), illetve azt a szándékát, hogy olyan testületté váljon, amely az összehangolt stratégiák révén garantálja tagjainak a független energiabiztonságot.** Mindezt úgy, hogy a platform a helyi valutaelszámolást is lehetővé tenné, vagyis a nemzetközi pénzügyi rendszerből kitagadott Oroszország mozgástere hatalmasat nő a nem dolláralapú tranzakciók alkalmazásával. Putyin a csúcstalálkozón egyébként is mindent megtett azért, hogy diplomáciai pozícióját a két óriásgazdaság, India és Kína közötti közvetítőként erősítse. **Egyensúlyt teremtő szerepe ezúttal vitathatatlan.** Mindkét országgal a lehető legjobb viszonyt ápolja, így valószínű szerepet játszhat úgy a határ menti feszültség enyhítésében, mint az energia-együttműködések erősítésében – nem mellesleg saját befolyását is növelve. Ilyen kontextusban Moszkva narratívájához a szuverenitásról, a hegemoniatagadásról és a multipolaritás kialakításának szükségességéről az SCO a lehető legjobb platformot biztosította.

Az SCO-csúcs egyértelműen azt jelezte, hogy a globális dél országai immár proaktívan keresnek alternatívákat az Egyesült Államokkal való együttműködés helyett. Az USA külpolitikája (már Trump előtt is) egy hosszú távú strukturális átrendeződést kényszerít ki, ami pedig egyre inkább egy önálló, a nyugati dominanciától független hatalmi centrum irányába mutat. Az indiai–kínai közeledés különösen jelentős, mert bár a két ország közötti bizalmi hiány továbbra is fennáll, a közös érdekek felülírják a konfliktusaikat. **India jelenlegi mozgása ezért nem pusztán taktikai válasz Trump vámpolitikájára, hanem stratégiai elmozdulás is, amely hosszabb távon új globális egyensúlyt alakíthat ki.**

A Heti Jelentés a Debreceni Egyetem Gazdaságtudományi Karának Geopolitikai Kutatóközpontjának közreműködésével jött létre azzal a céllal, hogy átfogó és közérthető képet nyújtson a globális gazdasági és geopolitikai folyamatokról. Célja, hogy a rendelkezésre álló adatok és egyéb információk elemzésével támogassa a stratégiai döntéshozást és elősegítse a tájékozott párbeszédet a gazdasági és politikai irányokról.

IA MAKRONÓM INTÉZETRŐL

A Makronóm Intézet 2020-ban azért jött létre, hogy a patrióta és pragmatikus gazdaságpolitikai szemlélet kiterjesztésének motorja legyen, a magyar gazdaság fejlődése iránt elkötelezett kutatóknak és kutatásoknak otthont, megjelenési felületet biztosítson.

A gazdaság működéséről, pillanatnyi állapotáról minden korábbinál több és részletesebb adat áll rendelkezésünkre. Ez lehetővé teszi, hogy a múltbeli történéseket megértsük, a jelenben pontos képet alkossunk a nemzetgazdaságról és megértsük a hazai, valamint nemzetközi fejlődési irányokat. Hisszük, hogy az adatok elemzése csak akkor vezet az igazság közelébe, ha részrehajlás nélkül, de nem cél- és érzelemmentesen tekintünk az eredményekre.

A Makronóm Intézet feladatának tekinti a hazai gazdaságpolitika eredményeinek közérthető formában történő bemutatását, annak céljait az adat- és értékalapú elemzés módszereivel kívánja támogatni.